

matként jelent meg a nevezett templom felépítése javára. Az alkalomhoz kitűnően illő. Mesterileg van eltalálva a hang, melyben egy népgyülekezethez magasabb eszmékről és érdekekről szólni kell. Lelkészársainknak ép e szempontból, a nagy közönségnek pedig a nemes czélért, melyre az író kiadta, ajánljuk a fenti beszédet. Ára: 20 kr.

A magyar helyesírás elvei és szabályai. Ujabbán átvizsgálva kiadta a „Magyar tudományos Akadémia“.

Ez egy oly értékes kis füzet, melyet nem tudunk eléggé ajánlani. Mindennap tapasztaljuk, hogy édes anyanyelvünk írásában nehézségekkel kell küzdenünk, részben azért, mert jelesebb íróink is eltérőleg írnak nem egy szót és így a helyesre nézve nem tudunk eligazodni, részben pedig, mert nem veszünk magunknak elég fáradságot azt megtalálni. Az Akadémia e füzet kibocsátásával, a melyben közölt szabályokat több évre terjedő lelkiismeretes tanácskozás és vitatás után fogadta el vezérfonalúl, a helyesírás lehetőségét mindenkire nézve könnyüvé tette. Papoknak, tanítóknak és mindazoknak, a kik írni és tanítani szoktak, s szóval mindenkinek, a ki miveltiségre tart igényt, az Akadémiának e kiadványát megszerezni elodázhatlan kötelessége. A füzet ára csak 10 kr.

Kapcsolatban a fennebbivel szintén melegen ajánlhatjuk néhai Gyergyai Ferencznek nyelvészeti két munkája közül a „M a g y a r o s a n“ czimüt, melyben a legtöbb lap két hasábra van osztva. Az első hasábon a rossz magyarsággal írott példák olvasmány útján összeszedve, s a másik hasábon m a g y a r o s a n kijavítva. Ugy lehet ezt tekinteni, mint a magyarul és magyarosan írás népszerű katedáját. Kiadta Kolozsvárt Stein János. Ára 50 kr.

A magyar nemzeti és a külföldi irodalom kiváló termékeinek jegyzéke. Kiadta Lampel Róbert (Wodianer F.) könyvkereskedése Budapest IV. Váci-utca 13. sz. 1879.

Az irodalom barátai e könyvjegyzékben a bel- és külföldi tudományos és szépirodalom jeles termékeinek kimutatását fogják találni. A népirodalom is jól van abban képviselve. Kívánatra a könyvjegyzék megküldetik ingyen. P.

KULÖNFÉLÉK.

Jövő évi zsinatunk iránt már is nagy érdekeltség nyilatkozik egész Kereszturkörben, melyre egyházi törvényeink értelmében e zsinattartás terhe és dicsősége esik. Nagy kérdés volt a hely iránti megállapodás, szt. mihályi és sz. kereszturi ekklezsiáink versenyzvén egymással e tekintetben. Sz.-Mihály mellett gyönyörű szép temploma, újonnan épített s a tanácskozásokra is alkalmas papi lak, valamint a Nyikó menti unitáriusok példás buzgósága és vallásossága, Sz. Keresztur mellett pedig városi jellege s így a zsinati közönség elszállásolására s megvendéglésére alkalmasabb volta, ottani középtanodánknak a tanácskozásokra használhatósága, s végre a vidékre nézve központiséga s

a vasúthoz is közelebb fekvése szóltak. A győzelem az utóbbi lett s az egyházkör novemberben tartott közgyűlésében a zsinattartás helyéül Sz.-Kereszturt jelölte ki; idejének kitűzése annak idejében az egyh. képv. Tanács tiszte levén. Egyszersmind az említett közgyűlés a maga kebeléből egy rendező bizottságot nevezett ki a szükséges előintézkedések megtételére, mely bizottságnak elnökeül Kozma Ferencz, a sz. ker. állami tanító képezde derék igazg. tanára s egyszersmind ottani közép-tanodánk egyik lelkes felügyelő gondnoka választatott meg. Kitartást és béketűrést kívánunk a bizonyára nem kis fáradsággal járó munkához.

Ezzel kapcsolatban megemlítjük azt is, hogy egy templomi himnusz és egy óda készítésére a főt. püspök ur keblileg pályázatot hirdetett. Vajha kívánt sikere lenne s ez nton is nyernék egy kis gyöngyszemet a Dávid Ferencz nagy emlékének szánt koszorúhoz.

Keim Tivadar nov. 17-én történt halálával a szabadelvű theologia egyik legkitünőbb harcosát veszttette el. Keim 1825-ben született Stuttgartban. Tanulását szülővárosában kezdve s a Maulbronn seminariumban folytatva Tübingában végezte be, hol 1843—48-ig készült a papi hivatalra. Itt az egyetem azon kori vezérszellemé F. C. Baur által lön befolyásolva, minék következtében a történeti kritikára erős ösztönt nyert. Eleinte Esslingenben lelkészkedett s néhány értékes monographiájával hirnevet szerezve 1860-ban a zürichi egyetemhez hivatott meg tanárnak. Az ekkor tartott beköszöntő beszédében alapkövét tevő le ama nagy műnek, mely a történeti theologia fejlődésében új korszakot jelez. Strauss és Renan munkái után a názarethi prófétára nézve új, történetibb megvilágosítás vált szükségessé. Erre Keim vállalkozott „Jesu von Nazara“ című művében, miután 1864-ben a „Krisztus történeti méltóságáról“ egy pamphletet tett közzé. A nagy munka néhány év alatt készen lön, de szerzőt testi és szellemi erejében annyira kimeríté, hogy 1873 óta, a mikor a giesseni egyetemhez ment át, csakis derültebb óráiban tudá szellemének rugékonyságát pillanatra visszanyerni. Utóbbi éveiben egy essay sorozattal ajándékozta meg a tudományos világot az „első kereszténységről“, melyet barátja Ziegler Henrik a „Protestantische Kirchen Zeitung“-ban épen halála óráiban ismertetett. Keim T. a szabadelvű theológiának megbecsülhetlen szolgálatot hozott. Ő tiszteletteljesen nyult az evangeliumhoz, de éleselmű birálatával széttépte ama rárakott idegen öltözöket, melyek az ember fiát szem elől oly sokáig elfedték. S így nagy mértékben elésegíté a Szentháromságtan erejének megtörését s ez által alkalmat adott nekünk, hogy gondolatainkat szabadabban irányozhassuk a jelenre, annak vallási szükségéire, mely szükségéket kielégíteni a Jézustól eredett tiszta kereszténység van hivatva. Keim halálát nem csak a tudományos világ, hanem a társadalmi kör is, melyben élt, mélyen fájlalja.

Lewes György Henrik, a kitünő angol író, nov. 30-kán elhunyt 62 éves korában, Londonban. Halálával az angol irodalmat nagy veszteség érte, mert az irodalomnak majdnem minden ágát mivelté és pedig kiváló sikerrel. Műveit éles ész, itélő tehetség, szellem, formai érzék, szép styl jellemzik. Fiatal kora egy részét Németországban töltötte,

majd Londonban kereskedő volt. Az irodalommal csak később kezdett foglalkozni, s először is két novellát írt. Munkái közt népszerűsége első helyen áll a „Goethe élete“, mely még az exact németek között is általános tetszésben részesült. Jóllehet a németeknek egész irodalmuk van nagy költőjokről, de a Leweséhez hasonló mű nincs. Le is van fordítva minden művelt nyelvre, magyarra is Szász Károly által. Korszakot alkotó munka: A bölcsészet története is, mely szintén le van fordítva magyar nyelvre. Egy kitünő életrajzot írt Robespierreről. Színművei közt legjelesebb „The Game of Speculation“, melyet mindig nagy tetszés közt adtak elő. A „Sea-side Studies“ és „Physiology of Common Life“ czimű természettudományi művei bámulatos példányai a népszerűsített tudománynak, Lewes volt az egyik tervezője (1850-ben) s egy darabig szerkesztője a „Leader“-nek, ugy szintén a „Fortnightly Review“ jeles folyóiratnak. Élete utolsó éveiben bölcsészeti tanulmányainak és gondolkodásának eredményét adta át a világnak a „Problems of Life and Mind“ és ennek folytatása: „The Physical Basis of Mind“ czimű jeles művekben. A legtekintélyesebb íróból alakult kör vette őt körül a magán életben is. Neje, a hírneves regényíró nő (álnevén) George Elliot. Ámár Lewes egy vallásfelekezethez sem tartozott, mindazáltal leginkább rokonszenvezett az unitáriusokkal. Unitárius pap is (Dr. Sadler) temette el dec. 3-án a Highgate-i temetőben, hol a mi feledhetetlen emlékü Taylorunk is aluszsa örök álmát. Temetése a legnagyobb egyszerűséggel folyt le, fia s egy néhány régi és benső barátja igaz részvéte mellett. Dr. Sadler rövid, de ékes és megható beszédet tartott.

A népiskolázás köréből. — Az „Avvenire della Scuola“ czimű olasz iskolai közlöny Signor de Sanctis volt olasz közoktatásügyi miniszter mult ősön az új népiskolai törvény parlamenti elfogadása alkalmával a képviselőházban tartott beszédéből kivonatot közöl, melyből érdekesnek találjuk a következőket ide igatni.

„Bizony becsületére válik a képviselőháznak e törvény elfogadása, s midőn én, mint minister annak foganatosításához látok, elsőben is azt kérdezem magamtól, mit lehet sürgősen és komolyan tenni? Világos dolog, hogy nem szorgalmazhatjuk e törvény alkalmazását ott, a hol iskola nincs, mert nem lehet szó iskolázásról, a hol iskolaépület sincs. Ámde iskolai épületeink nem elegendők és tanítóknak is szükében vagyunk; tehát mindenek előtt tanítók képzésére kell gondolni. Igaz, hogy sokat haladtunk e tekintetben, de mégis sajnálattal kell megjegyeznem, hogy fitanítóképezdeink népesség dolgában szálanomra méltók, a mi természetes, ha meggondoljuk, hogy ama számos életmódok között, melyek a férfi előtt állanak, egyáltalán nem kecsegtető a néptanítói pálya, mely azzal jár, hogy egy képzett egyén kicsiny, miveletlen faluba menjen, ott életét feláldozza a nélkül, hogy méltányolnák, sőt ráadásul a politikai pártáramlatok hullámsapásait is keserűen kell tapasztalnia.“

Aztán megemlítvén, hogy a nőtanító-képezdeket jobban látogatják, mert a nők nem levén a pályáknak oly bővében, mint a férfiak, jó szívvel lépnek a tisztelt és gyakran szeretett tanító pályájára, így folytatja:

„Abban a meggyőződésben vagyok, hogy nagyon jó lenne a vegyes iskolák számát szaporítani, hol a fiúk és leányok egy derék anya szerető és béketűrő keze alá mennének, a ki úgy képzei, hogy tanítványai mind saját gyermekei. Annyival szükségesebbnek gondolom ezt, mert fölötte nehéz dolog oly tanítókat találni, a kik eltemessék magukat a hegyek és havasok közt levő zúg falvak népe közé, az élet minden kényelméről lemondva“.

Aztán sürgetően ajánlván a képviselőháznak a tanítók helyzete javítását, számukra tisztességes fizetés és nyugdíj biztosítását, beszédét így végzi:

„Ámde a mit idáig mondtam, mind sokkal csekélyebb fontosságnak, mint ama kérdés, hogy milyen oktatást fogunk adni a népnek? Nézetem szerint kised-, elemi-, tanítóképzői-, közép-, sőt egyetemi iskolázásunk és így összes közoktatás-ügyünk gyökerén féregként rágódik az a baj, hogy nem birtuk átérteni, mit tesz ifjakat nevelni. Ha agyvelejtöket, vagyis inkább emlékezeteket erkölcsbölcsélettel és hasznos mondásokkal megtöltöttük, azt képzeljük, ez már jó nevelés. Még nem birtuk felfogni, hogy az oktatás, melynek az életre nincs befolyása, semmit sem ér. A közmondás azt tartja, hogy ismerni annyi mint akarni. De ez nem igaz; az akaratot nevelni kell, mert a pusztá ismeret gyakran csak a gőgöt táplálja, sőt valakit épen rossz polgárrá tehet. Hogy az országot újjá teremthessük, az akaratot kell mindenekelőtt nevelnünk szükség, hogy a mi agyunkban van, minden egyéb tehetségünket átjárja“.

— **Nyilvános iskoláink** igen sokra vállalkoznak s azt is helytelen úton akarják végezni. Fő feladatuk nem az, hogy a tanulók fejébe egy „kis mindent“ betöltsérezzenek, hanem inkább az, hogy tehetségeik helyes használására segítsék és megvessék alapját annak, hogy az életet örökös iskolázásnak tekintsék. Egy kevés lényeges és alapos dolgot kellene végezniök, de aztán jól végezniök. Az iskolai munkát csak a fából a vízbe, az ismeretanyagra kellene szorítani, s a míg e feladatnak becsülettel meg nem feleltek, nem lenne szabad az u. n. ohaítandó dolgokra terjeszkedni.

— **Midőn a német császár**, ezelőtt pár évvel, birodalma egy kis faluján átutazott, a népiskola népsége is kiment, a tanító vezérlete alatt, a tiszteletére. A mint a tanító hódoló beszédét bevégezte, a császár egy narancsot mutatott fel a gyermekeknek ezzel a kérdéssel: melyik országhoz tartozik? A növényországhoz, felség! — felelé egy kis leány. Aztán egy arany pénz telt ki zsebéből, s feltartván újból az előbbi kérdést mondá el: melyik országhoz tartozik? Az ásványországhoz — mondá a kis leány. Hát én melyik országhoz tartozom? — ismétlé a császár. A kis leány mélyen elpirult, mert úgy tetszett neki, hogy ha azt feleli „az állatországhoz,“ ezzel megsérti a császárt. Azonban hirtelen jó gondolata támadt s ragyogó arcczal mondá: „Isten országához, felséges ur!“ A császárt mélyen meghatotta e felelet. Hirtelen könny tódult szemébe, s aztán kezét a gyermek fejére téve, a leggyöngédebb hangon ezt jegyzé meg: „Adja isten, hogy méltó legyenek majd az ő országára“.

Tordán az állami polgári iskolák ünnepélyes megnyitása nov. 14-én történt meg ottani templomunkban. A polgári fiúiskola vallásközönségünk által az állammal kötött s már ismertetett szerződés alapján a mi gymnasiumunkba van berendezve. Örömmel olvastuk azért a tanfelügyelő urnak ez ünnepély alkalmával mondott beszédéből a méltányló elismerést, mely szerint a felállított polgári iskolák érdekében hozott áldozatok és áldozattevők sorában a mi vallásközönségünknek is köszönetet nyilvánított, a mit vallásközönségünk bizonyára első sorban megérdemel; sőt ha a tanfelügyelő ur megnyitó beszédét nem csak a jövő reményeire, hanem a múlt tényeire is alapította volna, ol kell vala ismernie azt is, hogy tordai gymnasiumunk 300 éven át ép oly hasznos szolgálatot tett azon városnak és vidékének, mint a minőt most a polgári iskolával kapcsolatban van hivatva tenni. Mi igaz örömmel hajlunk meg korunk nevelésügy iránti érdekeltsége előtt; de nem tartozunk azok közé, a kik a mai naptól akarják számítani a közművelődés emelkedését s azt hiszik, hogy a múlt nevelési rendszere merő tévedés volt. Minden nemzedék maga magának okos s minden nemzedék a maga szükségéit pótolja; a mi tordai gymnasiumunk 300 év alatt ép ugy a kor szükségének felelt meg, mint a hogy annak megfelelni ohajtjuk a mostani szövetkezetben is vagyis kapcsolatban a polgári iskolával.

Bonni egyetemi tanár Ráth Gellert úr, kiről multkor megemlékeztünk, hogy Erdélyen átutazásakor Toroczkon is megfordulván, itteni élménye emlékeül otthorról küldött az iskola szegényebb tanulói segélyezésére néhány forintot, páratlan érdeklődése jeléül a közelebbi napokban, karácsoni ajándéku ismét küldött a jobb igyekezetű szegény tanulók közti kiosztásra 20 márkot, az ottani paphoz intézett következő tartalmu levél kíséretében:

„A mi német evangélikus tartományainkban szokásban van a gyermekket karácsoni ajándékkal örvendeztetni meg. Ámbár nem tudom, hogy ez a szép szokás divatoz-e önöknél, — minden esetre szabadságot veszek igénybe venni az ön jóságát: hogy a 20 márkát = 10 ezüst forintot, melyet én a mai napról posta-utalvány mellett önnek kezéhez küldök, néhány szorgalmasabb és szegényebb tanulók megajándékozására fordítsa, s nekik ez által karácsoni örömet szerezzen“.

E sorok, ez esemény nemcsak Aranykönyvbe való, de aranybetűkre méltó. Adja Isten, hogy e magában páratlan emberbaráti s a nevelés iránti érdeklődés s tényleges elbánásnak, e lapokon minél több példájával találkozunk,

Protestans egyetem felállítását tervezik a magyarországi ev. reformatusok. Az indítvány a dunántuli egyházkerületben tétetett meg a közelebbi közgyűlésen s az indokolással együtt 500 példányban kinyomatván, közzölni határoztatott a többi egyházkerülettel. A cél szép s a közművelődés érdekében lehetetlen nem üdvözlönnünk a nemes törekvést, ámbár úgy vagyunk meggyőződve, hogy meglevő két tudományegyetemünk ez idő szerint meglehetősen fedezi a szükségét. Vajha részünkről is indíthatnánk egy kis mozgalmat papnöveldeink érdekében,

hogy azt a theologiai tudományok mai állásához képest rendezhetnők bé. Bizony, ha sikerült volna nemes barátunk, Fretwell urnak, amériki hit-rokoninknál a Channing és Pristley tanári székek felállítására annyi ügyszeretettel megindított mozgalmat állandósítani s e tanári székeket biztosítani, legalább egy félszázaddal előbb jutottunk volna ahoz a cél-hoz, a melyhez Isten után lassan-lassan így is eljutni reméljük, hogy kolozsvári főtanodánk mellett legalább még egy pár tanári szék állíttassék.

Mikó L. Unitárius Egyházjogtana. Legközelebbi füzetünkben Várfalvi Nagy János jogtudorrá avatásáról tett közleményünk kapcsában megemlítettük volt, hogy az Egyh. képv. tanács t. barátunkat megbizta a néhai Mikó Lőjncz „Unitárius egyházjogtan“-ának sajtó alá rendezésével. E közleményünket most oda kell kiigazítunk, hogy az Egyh. K. Tanács csak felhívta volt nevezett barátunkat, ha nem lenne-e hajlandó e munkát elvállalni? mire ő a cél eszközölhetése tekintetéből készséggel ajánkozott is; de miután Derzsi József, ki főiskolánkban az egyházjog tanára is, ezen munka elvégzésére szintén jelentkezett, Nagy János b. visszavonta ajánlatát. És így az E. K. Tanács Derzsi József aa. ajánlatát elfogadta s most Mikó egyházjogtanának sajtó alá rendezését Derzsi József aa-tól várjuk, ki munkálataival a jövő 1879. május hó 1 ére késznek is lenni ígérkezett. A munkának a jelzett időre elkészítését annyival nagyobb örömmel fogjuk elvárni és venni, mert a cél az, hogy Mikó jogtana legközelebbi zsiuatunkig megjelenjék.

A „Magyar prot. egyházi és iskolai Figyelmező“ Debreczenben 1878-al megszűnik. Mi jóllehet nem rokonszenveztünk e lap theologiai irányával, mindazonáltal megszűnését őszintén sajnáljuk. Minő okok birhatták a nagyérdemű szerkesztőt folyóirata megszüntetésére nem tudjuk — ha a pártoláshány, az nem igen válik becsületére a magyar-honi protestansoknak — papoknak és világiaknak egyiránt. Révész I. lapja 9 éven át oly jeles szolgálatokat hozott a magyar protestantismusnak, hogy tovább folytatása csakis ohajtandó lett volna. Megszűnik ez évvel még, szintén Debreczenben, Balogh Ferencz „Evangeliumi prot. Lapok“ czimű vállalata is. De „Protestans hetilap“ czim alatt indul ugyanott egy új vállalat Joó István képezdei tanár szerkesztésében. A Révész „Figyelmezőjét“ a buzgó Czelder M. felső-bányai ref. lelkész tüzte ki czélul új évben megindítandó „Magyar protestans egyházi és iskolai Figyelő“-jével pótolni.

„Általános tanügyi közlöny“ czim alatt fog a jövő évben az „Aradvidéki tanító egyesület közlönye“ Györgyössy Rudolf és Máda i M á t y á s szerkesztésében megjelenni. E közlöny a néptanítás minden ágát felölelni ígérkezik. Ajánljuk papjaink és tanítóink figyelmébe.

Nagy Tamás tanár hitrokonunk, ki Konkoly Thege Miklós csillagdjában is huzamos ideig dolgozott, „Vásárhelyi Híradó“ czimű heti lapott indított meg Hód-Mező-Vásárhelytt. Előfizetési ára egész évre 4 frt.

A pápa lapja. Leo pápa egy politikai lapot fog a jövő mártusban megindíttatni több bibornok és római aristokrata által kidol-

gozott terv szerint. A terjedelmes politikai lap öt nyelven: francziául, olaszul, spanyolul, angolul és németül fog megjelenni. Lapvezér a pápa öcsse Monsignore Pecci lesz, kit legközelebb bibornokká neveznek ki, a tulajdonképeni szerkesztő pedig Connestabile, perugiai gróf, kinek ultramontán elveihez kétség se fér. Ugy látszik, hogy a pápa nem tart avval, a kinek helytartójául képzeli magát s a ki így szólott: „az én országom nem e világból való.“

Szabó Károly kolozsvári egyetemi tanártól „Régi magyar könyvtár, az 1531—1711. megjelent magyar nyomtatványok könyvészeti kézi könyve“ czim alatt egy oly szakmunka jelent meg közelebbről, mely egyetlen a magyar irodalomban. Közel 20 évi fáradságnak, lelkiismeretes kutatásnak és buvárkodásnak fényes eredményét látjuk itt magunk előtt. Az összes magyar hazában magyar nyelven 1531—1711 közt nyomtatásban megjelent s eddigelé felfedezett műveket írja le könyvészetiileg, megjelölve mindeniknél a helyet is, a hol megtalálható. Nemzeti irodalmunk barátainak a legmelegebben ajánljuk e ritka becsű művet.

Unitárius nőpap Ausztráliában Mintegy 20 év előtt egy derék unitárius család Angliából Ausztráliába költözvén ki és ott Melbourne városban letelepedvén, a nevezett helyen egy kis unitárius gyülekezetet alapított, melyben a papi tisztelet kezdetben az alapító család kebelében levő nevelő, azután egy rendes pap teljesítette, névszerint t. Higginson ur, „Spirit of the Bible,“ a „Biblia Szelleme“ czimű mű szerzőjének testvére. Higginson ur azonban nem sokára elhagyni kénytelenítettvén Melbourne-t, a kis gyülekezet pap nélkül maradt. De az angol vallásos kedély nem könnyen mond le az isteni tisztelet tartásáról; abban egyeztek meg tehát, hogy a gyülekezet értelmesebb tagjai rendre tartsanak vasárnaponként beszédet. Egy alkalommal az, a kin a sor volt, heti munkájával szerfelett elfoglalva lévén, egy Turner nevű kisasszonytól kapott egy beszédet s azt olvasta fel az isteni tiszteleten, kijelentve, hogy azt bizony nem ő, hanem a nevezett kisasszony készítette. Hát hiszen, ha egy nő ilyen szép beszédet tud írni, miért ne tudná ő azt el is mondani — így gondolkozék a melbournei gyülekezet — s 1873-ban Turner kisasszonyt rendes papjának megválasztván, azóta ő teljesíti a melbournei unitárius gyülekezetben a papi szolgálatokat és pedig a gyülekezet teljes megelégedésével.

A Baldácsy alapítványt kezelő bizottság f. évi nov. 11-ről egy kimerítő jelentést tett a protestáns egyházkerületekhez s így egyh. képv. Tanácsunkhoz is az alapítvány jelen állásáról, melyből teljes megnyugvással győződünk meg arról, hogy ez alapítványi birtokok bonyolult jogviszonyait a kezelő bizottság, ha sok nehézséggel is vannak összekötve, de kitisztázni reméli, s kilátása van arra, hogy ha nem is mindjárt, de rövid időn helyes számítással, bölcs és okos eljárással, s szorgalommal párosult kezeléssel és takarékossgal a terhek tisztázása és a birtokok rendezése után az alapítványt azon helyzetbe fogja hozni, hogy a jövedelmek az alapítványi szerződésben kijelölt és kitzűött célra lesznek fordíthatók. Az alapítványi összes birtokok, 10,122 hold, je-

lenleg 40,488 frt évi haszonbér mellett vannak kiadva s a fundus instructus eladásaival 34,000 frt folyt be az alapítványi pénztárba. Ezzel szemben azonban az alapítványt terhelik 1-ór a pesti ref. theologiai intézet részére, továbbá a dunamelléki ref. egyházkerületek lelkészei özvegyei és árvái részére és a dunántuli ref. egyh. kerület részére tett s 12,000 frtot meghaladó alapítványi összegek és azok kamatai; 2-or az alapító ur neje részére megítélt vagy megítélendő 100,000 frt tőkének két harmada, tehát 66,666 frt; ezek mellett a fennebb jelzett 10,122 holdból több ezer hold birtokrészlet iránt zálogváltó per levén folyamatban, sőt elsőbíróságilag már meg is ítéltetve, az évi haszonbérre sem lehet biztos számítást tenni, valamint a birtoktesteken levő 145 darab épület mind költséges helyreállítást igényel, aztán tetemes állami és községi adóhátrálék van fizetendő; szóval több baj és nehézség áll még útjában az alapítvány élvezetének. Egyh. képv. Tanácsunk a kezelő bizottság jelentését megnyugvással vette tudomásul s ezt a bizottsághoz intézendő levélben is megírni határozta, magáévá tevén a bizottságnak az alapítványi ügy érdekében tett mindennemű intézkedéseit.

Simén Domokos könyvtáráról nem régebben azt a hírt közölték napi lapjaink, hogy nem sokára nyilvános árverésen el fog adatni. E hír merőben alaptalan volt, mert néhai Simén Domokos, végrendelete 3. pontjában oly feltétellel hagyta nagybecsű könyvtárát Ürmösi Gyulára, hogy annak különösen unitárius osztályából „egyetlen egy könyvet el ne idegenítsen, el ne adjon és el ne ajándékozzon; mert miután én azt véres verítékekkel szereztem, nagy gonddal gyűjtöttem s közülök több unicum, megkívánom, hogy utódom is épen úgy megbecsülje és együtt tartsa mint én, s úgy hagyja hátra utódának is. Ellenkező esetben jogot adok az E. K. Tanácsnak, hogy azt tőle főiskolánk könyvtára számára az utolsó darabig elvehesse.“

Szent Bertalan éj napjainkban. Közelebről azt a megdöbbentő hírt hozták a lapok, hogy Aszala községében (Puebla államban) a r. katolikusok a protestánsokat vallásos fanatismusból legyilkolták. Egy protestáns egyén polgármesterré választatása böszítette fel a kedélyeket. Több mint 200 rajongó tört felfegyverkezve a városházára, hol először is a polgármester s tanácsosokat gyilkolták le s aztán az egyes házakba törtek s mindenkit lemészároltak, ki el nem futott. A protestáns templom kirabolgatott, a bibliát s más eszközöket szétrombolták s elégették. Számos protestáns a hegyek közé hurczoltatott foglyul. Ez a szomorú jelenet azt mutatja, hogy a felvilágosodás és türelem országa még nagyon messze van!

A föld népessége. Johnson Keith legújabb összeállított statisztikája szerint a földön élő emberek száma: 1,424,046,600; ebből nem keresztény: 1,033,505,000 és keresztény: 390,541,600. A keresztények közül a g. kath. száma: 77,958,000; a r. katolik.: 190,315,000 a protestánsoké: 115,218,000.

Keresztények Japánban. Ezelőtt 19 évvel Japánban egy keresztény sem volt; jelenleg van 30 egyház 1200 taggal.

Egy gazemberrel kevesebb. A társadalmi javulás csakis

az egyéni javulástól várható. Carlyle azt mondja: „Légy magad becsületes és bizonyos lehetsz a felől, hogy egy gazemberrel kevesebb van a világon.“

Neurolog. Derzsi József, nyugalmazott néptanító, Derzsi Károly tordai gym. tanár édes atyja 62 éves korában folyó évi decz. 7-én elhunyt Tordátfalván. Halálát négy évi munkaszünet előzte meg, mely előkészület vala a végső útra. 34 évig fáradhatatlan munkás volt a népnevelés terén. Nemcsak hét gyermekét nevelte fel jó irányban, hanem egyházközségében sem nőtt fel egyetlen tag is az elemi tudományok ismerete nélkül. Tanított élőszóval, tettel, a példaadás vonzó erejével. A tiszta erényes élet, munkaszeretet, szívjószág, takarékoság és az erkölcsi szép iránti vonzalom valának benső életének vezérlő geniuasai. Ezek a nemes erények áthatottak a népre, mely szép példáján lelkesülve, vallásos és a legmunkásabb nép a székely bárczek között. Hatása szellemi és anyagi téren nyomokat hagyott hátra. Két működő tanár, két tanárjelölt, több néptanító és tanítójelölt, és sok jeles gazda került ki vezérlő kezei közül, kik talán a homályban maradnak, ha egy ily irányadó nevelő nem indítja a szellemi munka keresésére. A reá bízott munkát elvégezte, betöltötte. Emléke élni fog hű tanítványai szívében! Legyen csendes álma a sir éjszakáján. Adjon Isten sok ilyen néptanítót egyházunknak és a magyar hazának!

Boldog új évet! T. olvasóinknak és munkatársainknak az új év alkalmából őszinte, szíves üdvözlötünket küldjük. A beállott új esztendő legyen mindnyájukra nézve a megelégedés, a boldogság örömteljes éve. S a midőn őszinte köszönetünket nyilvánítjuk eddigi pártfogásukért, egyszersmind tisztelettel kérjük, hogy az 1879-ik évben is a „Ker. Magvetőt“, mely már t. olvasóinknak oly régi nemes barátja, keresztényi jó indulatjokban továbbra is megtartani és szeretetők melegével éltetni sziveskedjenek. Különösen paptársaink és egyházi tanácsosaink iránt azon reményt tápláljuk, hogy nemcsak maguk jönnek a jövőben támogatásunkra, hanem az ügy iránti buzgóságból oda működnek, hogy feltűnően olcsó áru folyóiratunk pártolói és előfizetői közt összes papjaink, tanítóink, ekklézsiáink és azok tehetősebb tagjai nevelével lesz szerencsénk az új évben találkozni. Boldog új évet!!

Helyreigazítás.

P. Horváth Ferencz I. vagy II.? A Ker. Magvető folyó évi 3-ik füzetében a Széplaki P. Horváth Ferencz életrajzában, a 143-ik lapon azt a Horváth F.-t, a ki az „Apologia fratrum unitariorum“ cz. munkát írta, úgy tüntettem fel, mintha atyját is Ferencznek hívták volna s így a 17-ik száz második felében két Horváth F. élt volna. Azóta meggyőződtem, hogy az állítólagos I. Horváth Ferencz soha sem létezett, illetőleg a Kőváry László és Nagy Iván által is felhozott két Horváth F. egy és ugyanazon személy, kinek szülői voltak Horváth Miklós és Tholdalagi Borbára. Ez a Horváth Ferencz, Uzoni F. István egyh. történet írónk szerént 1699-ben halt meg s azon évi nov. 26-án temettetett el. Neje Balogh Kata 1719 mart. 13-án halt meg 52 éves korában, férjével élt 13 évet s 3 gyermeke maradt életben: Kozma, Ferencz és Klára, Sándor Gergely itélő mester ujeje, a mint a felette

Köpeczi D. Boldizsár széplaki unitár. pap által tartott s a kolozsvári unitár. Colleg. könyvtárában eredeti kéziratban meglévő latin beszédből kitetszik. E beszédből az is világos, hogy e Horváth Ferencznek nem Horváth F., hanem Horváth Miklós volt az atyja.

A Simén Domokos könyvtárában is van két halotti beszéd eredeti kéziratban, melyek ugyanezt bizonyítják: Az egyik beszédet tartotta Tordátfalvi György P. Horváth Kozma felett 1745. sept. 12-én; a másikat ismeretlen szónok P. Horváth Susánna gr. Bethlen Sámuelné felett; 1747-ben. Mindkét beszédben terjedelmesen elé van adva — a kor szokása szerint — az egész családi leszármazás s mindkettőben világosan az mondatik, hogy az a Horváth Ferencz, kinek neje Balogh Kata volt, Horváth Miklósnak és Tholdalagi Borbárának volt a fia.

Ezek szerint az Apologia írója, Horváth Ferencz a P. Horváth Miklós fiának — és nem unokájának irandó.

Azt is hozzá kell adnom, hogy az Apologia író Horváth F.-nek nemcsak Horváth Kozma volt egyedüli fia testvére, hanem Horváth Miklós is, a ki a 17. száz utolsó felében szintén elsőrendű jölteveje volt kolozsvári és tordai gymnasiumainknak.

Benczédi Gergely.

A R A N Y - K Ö N Y V .

A Dávid Ferencz-alapítványra tett kegyes adományok.

Huszonharmadik közlemény.

	fr. kr.		frt. kr
3424. Gál Dénes Ny.-Szeredá-		Szabó József M.-Madarasról	— 50
ból (2-szor)	5 —	3440. Binecz Gábor M.-Vásár-	
György Lajosné	2 —	helyről 1878 és 9-re	4 —
György Ida	1 —	Id. László Ferencz Gyepes-	
György Lenke	1 —	ről (2-or)	10 —
Ifj. György Lajos	1 —	Budapesti fiók egyházközs.	10 —
Molnár Sándor (4-szer)	10 —	A járai ekkla ez évi 2-dik	
3430. Kovácsi Antal (3-or)	5 —	részletében	5 —
Ferenczi Mózes (11-szer)	5 —	Ferenczi Mózes (12-szer)	4 —
Jánosi Gergelyné	5 —	Molnár Sándor (5-ször)	8 —
Jékei Aladár Tekéből	1 —	Ny.-Szeredal leányegyházk.	10 —
Botár János Gy.-Fejérvárról		Sz.-gericzei ekkla perselyp.	2 35
(3-szor)	4 —	Szabédi	2 —
SzinteFerencz Brassóból(3or)	4 —	Kovács János tanár (4-szer)	3 —
A Siménfalvi ekkla persalp	— 21	3450. Kovács Jánosné Kriza L.	
Kriza Gyula Deézsről (3-or)	5 —	(4-szer)	2 —
Szengericzéről a szüret al-		Kovács Lenke	1 —
kalmával több buzgó atya-		P. Horváth Borbára (3-or)	10 —
fiak által rendezett táncz-		A 23-dik közl. össz.	145 76
mulatságból a költségek		Hozzáadva az előbbi 22 közl.	6907 49
levonásával jött	24 70	Az alapítvány	7053 26